

УДК 35.071.5:347.99.77.78

## ЮРИСДИКЦІЯ СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Канарик Ю.С., Банк М.Ю.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Стаття присвячена дослідженню юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Досліджено теоретичні питання формування суду з питань інтелектуальної власності. Доцільність вдосконалення діяльності суду з питань інтелектуальної власності. Виокремлено питання про необхідність створення окремого закону. Досліджено головні завдання окремого закону на основі положень законопроекту.

**Ключові слова:** Вищий суд з питань інтелектуальної власності, юрисдикція, закон, спори у сфері інтелектуальної власності, спеціалізований суд.

**Постановка проблеми.** У юридичній літературі неодноразово зазначалося про доцільність створення в Україні спеціалізованого суду з розгляду спорів у сфері інтелектуальної власності як окремого суду (зокрема, патентного, конкурентно-патентного суду) чи елемента в системі адміністративних або господарських судів.

Президент України Петро Порошенко підписав указ про створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності 29 вересня 2017 року. В цьому указі зазначається, що відповідно до розділу XV Конституції України та Закону України «Про судоустрій і статус суддів» має бути створено Вищий суд з питань інтелектуальної власності з місцезнаходженням у місті Києві [1].

Роками фахівці обговорювали проблему розпорошеності справ щодо об'єктів інтелектуальної власності по різних судах (місцеві, загальні, господарські, адміністративні суди). Слід розуміти, що існування діаметрально протилежних за змістом рішень у одному й тому ж спорі, різних підходів до вирішення однакових питань у різних юрисдикціях накладає негативний відбиток на правозастосовну практику.

Загалом, існують такі варіанти спеціалізації судових органів в зазначеній сфері: наявність спеціалізованих судів, які розглядають спори виключно у сфері інтелектуальної власності; у складі судів загальної юрисдикції діють спеціалізовані відділення з розгляду справ про інтелектуальну власність або судді зі спеціальною підготовкою; функціонують апеляційні суди, що мають виключну юрисдикцію, але розглядають й інші спори [2, с. 30].

Потім з'явилась ідея об'єднати усі справи у сфері захисту прав інтелектуальної власності в одній юрисдикції, а саме віднести їх до відання Господарського суду.

Зі створенням спеціалізованих судів загалом, а Вищого суду з інтелектуальної власності зокрема, проблема кваліфікаційного розгляду справ має зникнути з обговорення, зрештою як і проблема зростання порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності, проблема недобросовісної конкуренції і т. д.

**Аналіз останніх публікацій та досліджень.** Питання проблеми юрисдикції суду з питань інтелектуальної власності займалися такі науковці: О. П. Орлюк, О. Ф. Дорошенка, Г. О. Андрощука, В. І. Татькова, Н. В. Бочарової та ін.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Незважаючи на наявні раніше публікації щодо даної тематики, недостатня ува-

га приділялась дослідженню механізму створення окремого закону для регулювання діяльності вищого суду з питань інтелектуальної власності.

**Мета статті.** Головною метою цієї наукової статті є комплексне дослідження юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

**Виклад основного матеріалу.** Ухвалений у новій редакції Господарський процесуальний кодекс України містить норми щодо юрисдикції Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності. Відповідно до цих норм, новоутворений суд розглядає такі категорії справ у першій інстанції:

1) справи у спорах щодо прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку (знак для товарів і послуг), комерційне найменування та інших прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо права попереднього користування;

2) справи у спорах щодо реєстрації, обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення патентів, свідоцтв, інших актів, що пов'язані з ними, або на підставі яких виникають такі права, або які порушують такі права чи пов'язані з ними законні інтереси;

3) справи про визнання торговельної марки добре відомою;

4) справи у спорах щодо прав автора та суміжних прав, в тому числі спорах щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами;

5) справи у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційної концесії;

6) справи у спорах, які виникають із відносин, пов'язаних із захистом від недобросовісної конкуренції, щодо: неправомірного використання позначень або товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; збирання, розголошення та використання комерційної таємниці; оскарження рішень Антимонопольного комітету України із визначених цим пунктом питань [3].

Також до складу Вищого суду входить Апеляційна палата з питань інтелектуальної власності, яка переглядає в апеляційному порядку ухвалені цим судом рішення. Касаційний перегляд здійснюється палатою для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, яка діє у складі касаційного господарського суду як складової Верховного Суду України.

ЦПК України взагалі не містить згадок про можливість розгляду справ інтелектуальної власності в порядку цивільного судочинства.

Водночас проблемними питаннями діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності є наступні:

- територіальна віддаленість (всі справи розглядатимуться в м. Києві, що впливатиме на доступ до правосуддя для громадян насамперед у цій категорії справ);

- проблема професійності майбутніх суддів. Спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності мав би об'єднати осіб, які мають як досвід роботи в цій сфері, так і відповідну спеціальну освіту (спеціальні знання). Проте законодавець чомусь вирішив, що у Вищому спеціалізованому суді можуть працювати особи, які можуть не мати ані першого, ані другого. Це стосується, у першу чергу суддів, до яких є лише вимога щодо трьох річного стажу на посаді судді. При цьому чи буде такий стаж у сфері інтелектуальної власності чи з розгляду інших спорів жодного значення не має.

- перелік справ інтелектуальної власності не охоплює всі спори у цій сфері, оскільки узагальнене визначення переліку справ щодо прав інтелектуальної власності, що наведено у ч. 2 ст. 21 ГПК України, не містить всіх можливих спорів у цій сфері (з врахуванням видів спорів, що передбачені спеціальним законодавством в окремих сферах інтелектуальної власності – авторське право, патентне право, засоби індивідуалізації тощо).

- відсутність конструкції неперозовного провадження у ГПК. Зокрема, не вирішено питання про процесуальний механізм визнання торгової марки добре відомою, який за будь-яких обставин не може бути позовним.

- відсутність у процесі спеціаліста (радника), який володіє спеціальними знаннями з практики застосування законодавства у сфері інтелектуальної власності. За новою редакцією ГПК участь у процесі спеціаліста обмежується лише допомогою суду у застосуванні технічних засобів. У зв'язку із цим, на думку деяких вчених, є доцільним введення такого спеціаліста, який би міг залучатись судом задля допомоги при встановлення фактичних обставин справи, наданні усних консультацій чи роз'яснень.

Виходячи із діяльності суду вбачаю за доцільне створення окремого Закону України «Про Вищий спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності», який закріпить на законодавчому рівні юридичний статус, порядок формування та здійснення діяльності, а також деталізує конституційні повноваження судових проваджень на рівні першої, апеляційної та касаційної інстанцій.

На даному етапі є проект Закону України «Про Вищий спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності». Метою законопроекту є встановлення організаційних передумов діяльності інстанцій та правового статусу Вищого спеціалізованого суду захисту прав інтелектуальної власності та конкуренції як нового органу системи правосуддя.

Завданням законопроекту є закріплення на законодавчому рівні інструментів конституційної моделі та міжнародних норм захисту прав інте-

лектуальної власності та конкуренції в окружному суді (суді першої інстанції), в апеляційному суді (суді апеляційної інстанції) та у Верховному Суді (суді касаційної інстанції) [4].

За своєю структурою законопроект складається із дванадцяти частин, яким є: «Загальна частина», «Процесуальне забезпечення», «Перша інстанція», «Апеляційна інстанція», «Касаційна інстанція», «Провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами», «Виконання судових рішень», «Відновлення втраченого судового провадження», «Провадження у справах про оскарження рішень третейських судів», «Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю», «Сервіси провадження», «Перехідні положення».

З метою забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду законопроектом запропоновано реалізацію прав на судовий захист через систему окружних судів першої інстанції, в кожному з яких може бути утворено чотири палати:

Перша Палата – Палата з розгляду справ, пов'язаних з захистом прав інтелектуальної власності, яким є літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;

Друга Палата – Палата з розгляду справ, пов'язаних з захистом прав інтелектуальної власності, яким є винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;

Третя Палата – Палата з розгляду справ, пов'язаних з антимонопольним та/або конкурентним законодавством і правами інтелектуальної власності, та/або не традиційними об'єктами права інтелектуальної власності, та/або науковими відкриттями, та/або комерційними таємницями, та/або ноу-хау, та/або з кіберзлочинами тощо;

Четверта Палата – Палата з розгляду справ, пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством (зловживання монопольним становищем, узгоджені дії, недобросовісна конкуренція, інформаційні порушення тощо) [4].

**Висновки і пропозиції.** Отже, на сьогодні формування і початок роботи Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності містить чимало невирішених питань як процесуального, так і організаційного характеру, що поглиблює і без того складне завдання функціонування такої судової ланки у судовій системі України.

Розгляд справ з питань інтелектуальної власності здійснюється саме за правилами господарського судочинства. Водночас це відбуватиметься з певними особливостями.

Аналізуючи норми кодексів та закону щодо визначеної юрисдикції, можна говорити про певну нерегульованість, що буде перешкоджати належному забезпеченню принципу доступності до суду. Для врегулювання роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності потрібно створити єдину робочу групу, для вивчення пи-

тання доцільності запровадження ВСПІВ, розробити зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів»; долучити до такої робочої групи діючих суддів; спростити та уніфікувати по-

ложення щодо визначення юрисдикцій (зокрема і процесуальні кодекси), та саме головне створити окремий Закон України «Про Вищий спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності».

### Список літератури:

1. Про утворенні вищого суду з питань інтелектуальної власності: Указ Президента України // 299/2017р. від 29.09.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/299/2017>.
2. Бочарова Н. В. Специализированные суды по вопросам интеллектуальной собственности: аргументы «PRO» и «CONTRA» в современных международных дискуссиях / Н. В. Бочарова // Журнал теорія і практика інтелектуальної власності. 2007. № 6. С. 19-34.
3. Господарський процесуальний кодекс України: Офіційний текст: Верховна Рада України; Кодекс України, Закон від 06.11.1991 № 1798-XII.
4. Про Вищий спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності: Пояснювальна записка до Проекту Закону України // Додаток № 3.
5. Про судоустрій і статус суддів: [закон України: від 02.06.2016 № 1402-VIII] // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 1402-VIII [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

**Канарык Ю.С., Банк М.Ю.**

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

## ЮРИСДИКЦИЯ СУДА ПО ВОПРОСАМ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ

### Аннотация

Статья посвящена исследованию юрисдикции Высшего суда по вопросам интеллектуальной собственности. Исследованы теоретические вопросы формирования суда по вопросам интеллектуальной собственности. Целесообразность совершенствования деятельности суда по вопросам интеллектуальной собственности. Выделен вопрос об необходимости создания отдельного закона. Исследованы главные задания отдельного закона на основе положения законопроекта.

**Ключевые слова:** Высший суд по вопросам интеллектуальной собственности, юрисдикция, закон, споры в сфере интеллектуальной собственности, специализированный суд.

**Kanarik J.S., Bank M.Y.**

National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine

## JURISDICTION OF THE COURT OF INTELLECTUAL PROPERTY

### Summary

The article is devoted to the investigation of the jurisdiction of the High Court on Intellectual Property. The theoretical issues of formation of the court on intellectual property issues are researched. Advisability of improving the court's work on intellectual property issues. The issue of the need to create a separate law is highlighted. The main tasks of a separate law were investigated on the basis of the provision of the bill.

**Keywords:** High Court of Intellectual Property, jurisdiction, law, disputes in the field of intellectual property, specialized court.